

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

září 2021

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

část náplně našeho časopisu směřuje do oblasti ekospotřebitelství. Snažíme se rozebírat jednotlivé alternativy k nešetrným produktům. Chápeme, že bez některých věcí se obejít nedokážeme, i když je jasné, že prosté nahrazení jedné spotřeby jinou není dlouhodobým řešením problému. Velmi častou námitkou proti ekologicky šetrnějšímu zboží všeho druhu je jeho vyšší cena. Bohužel musím dát v tomto ohledu za pravdu - žít zodpovědněji v dnešní době znamená připlatit si. Chcete stáčený olej bez obalu? Zaplatíte si o třetinu víc. Chcete prací prostředek bez fosfátů nebo recyklovaný papír? Do peněženky budete muset sáhnout o něco hlouběji než obvykle. Pokud vás to štve a demotivuje, vězte, nejste sami. Ale přesto, že je faktické řešení zatím v nedohlednu, nabízím pár trochu jiných úhlů pohledu. Není to totiž tak černobílý, jak se na první pohled zdá. V první řadě - společnost nás od malička učí stavět hodnotu peněz nad vše ostatní. Ale není právě v dnešní době rozbíhající se inflace, realitního trhu nafouknutého k prasknutí a rostoucích mezd tato hodnota stále více relativní? Neměli bychom se raději ptát, proč jsou nešetrné věci tak levné? Neměli bychom se zamyslet, jestli naše spotřeba není přemrštěná a ušetřit peníze raději jejím celkovým osekáním? V mnoha případech je vyšší cena alternativních produktů pouze odrazem jejich okrajové nabídky a po zabrání dostatečného objemu trhu se tyto rozdíl vyrovnávají. Navíc sám dobře vím, že kupováním levných věcí se zbohatnout nedá. Stejně jako nezchudnete tím, že si dopřejete šetrnější kvalitu. A co je možná úplně nejdůležitější - není ve výsledku podstatné, koho svými penězi podpoříme? Ten totiž bude utvářet podobu zítřejšího světa.

Z obsahu tohoto čísla:

Obnova orchidejové louky.....	2
Fenomén strakonických zahrádkářských	3
Klimatická žaloba ČR.....	4
Nazeleno - o prostředcích drobných.....	5
Veganské večere v Písku.....	6
Dejte jim pořádně nažrat.....	7
Dobrá zpráva od pramene.....	8
Uschlý list z říše českého hmyzu.....	9
Večer s dokumentem - 91. díl.....	9
Ticho po pěšině.....	12
Příručka kosení - Ian Miller.....	12
Záříjové zajímavosti Jirky Wagnera.....	13
Recepty z píseckých veganských večerí..	13

nout o něco hlouběji než obvykle. Pokud vás to štve a demotivuje, vězte, nejste sami. Ale přesto, že je faktické řešení zatím v nedohlednu, nabízím pár trochu jiných úhlů pohledu. Není to totiž tak černobílý, jak se na první pohled zdá. V první řadě - společnost nás od malička učí stavět hodnotu peněz nad vše ostatní. Ale není právě v dnešní době rozbíhající se inflace, realitního trhu nafouknutého k prasknutí a rostoucích mezd tato hodnota stále více relativní? Neměli bychom se

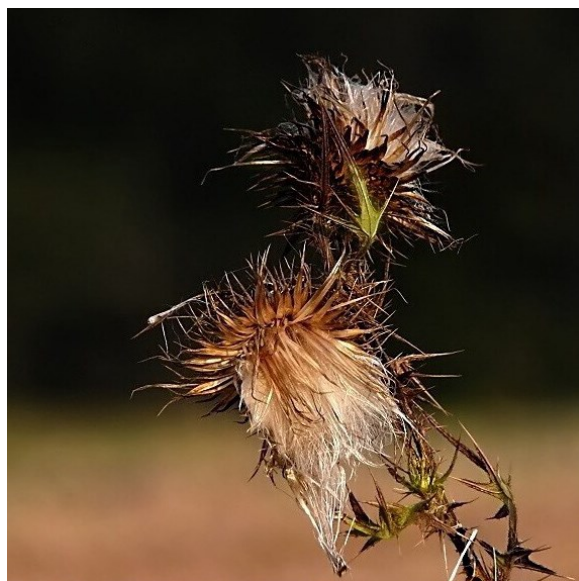

Foto Břetislav Kocek

raději ptát, proč jsou nešetrné věci tak levné? Neměli bychom se zamyslet, jestli naše spotřeba není přemrštěná a ušetřit peníze raději jejím celkovým osekáním? V mnoha případech je vyšší cena alternativních produktů pouze odrazem jejich okrajové nabídky a po zabrání dostatečného objemu trhu se tyto rozdíl vyrovnávají. Navíc sám dobře vím, že kupováním levných věcí se zbohatnout nedá. Stejně jako nezchudnete tím, že si dopřejete šetrnější kvalitu. A co je možná úplně nejdůležitější - není ve výsledku podstatné, koho svými penězi podpoříme? Ten totiž bude utvářet podobu zítřejšího světa.

Přejeme mnoho úspěšných nejen spotřebitelských voleb, váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

Obnova orchidejové louky u Zadních Zborovic

Několik dní před nedělí 18. 7. 2021 se na sociálních sítích objevil plakátek na akci s názvem „Obnova orchidejové louky na Strakonicku“, a protože předseda naší ZO ČSOP Honza Juráš informaci zachytil a předal dál, dověděli jsme se o ní i my a hned jsme se rozhodli zúčastnit. Pořadatelé (jimiž byla Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a Jihočeská pobočka České botanické společnosti) v pozvánce upřesnili pomocí souřadnic polohu louky u Zadních Zborovic a vyjmenovali práce, které je potřeba udělat: sekání, hrabání a odnášení stařiny a křovin. Důvodem byl jarní výskyt několika desítek kriticky ohrožených vstavačů kukaček (*Anacamptis morio*). Pokud by zmíněná louka zůstala dlouhodobě bez vhodné údržby, celá místní populace těchto vzácných orchidejí naší přírody by lehce mohla zaniknout – a to by byla velká škoda.

Stejně jako na jiných lokalitách, kde se původně páslo a nyní zarůstají, spočívá pomoc v nápodobě toho, co se dělo dříve. Křovinořezy a kosy nahradí pastvu sice jen nedokonale, ale přece jenom dostatečně, přičemž odborníci vytipují vhodnou dobu a plochu, zatímco vše ostatní mohou zvládnout i dobrovolníci a běžně se v takových případech zvou.

Sraz nebyl tentokrát vyhlášen na nějakou určitou hodinu – počítalo se jednoduše se začátkem brzy ráno, tak, jak se komu povede se vypravit. Paní Mgr. Jitka Štěřbová z AOPK ČR (z Regionálního pracoviště Jižní Čechy) s manželem a dětmi dokonce přespali na místě v autě, aby tam byli první. Měli už připravené křovinořezy, hrábě a vidle, my jsme přivezli ještě i kosu, vhodná místa k odkládání hmoty byla s majiteli pozemku vyjednána a vše ostatní také, a tak bylo možné se hned dát do práce. Jak nás postupně přibývalo, šlo to všechno hezky od ruky a bylo brzy hotovo. Zapojila se i skupinka dětí a vysloužila si tím velkou pochvalu. Úplně největší uznání ale sklídila paní Štěřbová jak za organizaci akce, tak za výborné borůvkové koláče rozdávané pro posílení a pro radost.

Počasí bylo přívětivé, nálada také. A byla i legrace – zvláště ve chvíli, kdy se navzájem představovali pan Špatný (učitel ze Záboří) a pan Lepší (biolog z Českého Krumlova). Děti se v přestávkách vyptávaly na kvízové otázky (na přírodní témata), které

Foto Jitka Štěřbová

měly s sebou, paní Štěřbová průběžně určovala druhy rostlin. Část louky jsme ponechali v původním stavu, část jsme posekali a ukázali jsme ji pak majitelům, kteří v závěru přijeli s traktorem a ochotně vyslechli podrobnosti jak o konkrétních místech výskytu vstavačů, tak o potřebě dalších pravidelných zásahů. Rozhodli se v této práci pokračovat od příštího roku vlastními silami – a to byla ta nejlepší zpráva z celého dne.

Seznam pozorovaných druhů:

divizna knotovitá (*Verbascum lychnitis*), devaterník velkokvětý (*Helianthemum grandiflorum*), zvonek rozkladitý (*Campanula patula*), kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos*), mateřídouška obecná (*Thymus vulgaris*), čičorečka pestrá (*Securigera varia*), silenka nadmutá (*Silene vulgaris*), jetel prostřední (*Trifolium medium*), jetel rolní (*Trifolium*

arvense), jetel ladní (*Trifolium campestre*), hrachor luční (*Lathyrus pratensis*), řebříček obecný (*Achillea millefolium*), sléz pižmový (*Malva moschata*), hvozdík kropenatý (*Dianthus deltoides*), chrastavec rolní (*Knautia arvensis*), pavinec horský (*Jasione montana*), jestřábník chlupáček - chlupáček zední (*Pilosella officinarum*), mochna jarní (*Potentilla cf. verna*), kakost smrdutý (*Geranium robertianum*), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*), lnice květel (*Linaria vulgaris*), vikev ptačí (*Vicia cracca*), pcháč oset (*Cirsium arvense*), chrpa luční (*Centaurea jacea*), chrpa čekánek (*Centaurea scabiosa*), ptačinec trávovitý (*Stellaria graminea*), prlina rolní (*Lycopsis arvensis*), svízel syříštový (*Galium verum*), třtina křovištní (*Calamagrostis epigejos*)

plzák španělský (*Arion vulgaris*), hlemýžď zahradní (*Helix pomatia*), saranče štíhlá (*Chorthippus mollis*), saranče zlatozelená (*Euthystira brachyptera*), saranče luční (*Chorthippus dorsatus*), kobylka křídlatá (*Phaneroptera falcata*), křížák pruhovaný (*Argiope bruennichi*), okáč luční (*Maniola jurtina*), okáč bojínkový (*Melanargia galathea*), vřetenuška obecná (*Zygaena filipendulae*), mandelinkovití (*Labidostomis longimana* - samec), pestřenka psaná (*Sphaerophoria cf. scripta*), pestřenka (*Eristalis pertinax*), vážka rudá (*Sympetrum sanguineum*), šidélko větší (*Ischnura elegans*), skákavka obecná (*Evarcha falcata*), křížák obecný (*Araneus diadematus*), datel černý (*Dryocopus martius*) -ah-, -vh-

Překopávky

Fenomén strakonických zahrádkářských osad – 4.

V tomto, možná již závěrečném díle minisérie, jsem se chtěl podrobněji věnovat historickému vývoji zahrádkářských kolonií v okolí Strakonice. Bohužel informací na toto téma je k dosažení minimum. Zato se mi podařilo k nahlédnutí získat naprosto unikátní dokument – knihu zápisů schůzí nejstarší strakonické Základní organizace Českého zahrádkářského svazu. Jedná se o „ZO 1918“ - pojmenovanou podle roku svého založení. Organizace vzniká v tomto roce, na místě dnes označovaném jako Barvínkov. Kniha mapuje zásadní události a změny osady v období 1918-1958, tedy ve velmi turbulentní době, a umožňuje nám udělat si obrázek o proměnách, které se svým způsobem týkají zahrádkářských osad jako celku.

Děkuji panu Polanovi za zprostředkování tohoto pramenu a za doplnění dalších informací mimo toto dobře zmapované období. Z „kroniky“ jsem vytáhl některé zajímavé střípky a nabízím je k pročtení jako modelový příklad – patrně podobným způsobem, i když později, vznikaly další základní organizace.

Přesným datem založení ustavující valnou hromadou je 25. srpen roku 1918. Organizace je pojmenována „Rodinné zahrádky pro Nové Strakonice a okolí“ a hospodaří na pozemku pronajatém od města – tzv. Provodních lukách při řece Volyňce. Vzhledem k velkému počtu zájemců jsou dílce pronajímány na základě pořadníku, přepouštění zahrádek je možné pouze po usnesení výboru.

Již v druhém roce fungování je za úplatu zřízen hlídač osady. Objevuje se návrh, „by zakázáno bylo sázení slunečnic, by byl přehled po celém pozemku.“

V roce 1920 se organizace snaží o rozšíření pronájmem dalších pozemků. Je postavena dřevěná lávka – v prvním období dočasná pouze pro letní období – peripetie kolem ní se stávají červenou nití historicko-politického vývoje.

Rokem 1923 započínají neúspěšné pokusy o výkup pozemků zahrádek do vlastnictví organizace. Je odsouhlaseno vykácení stromořadí lip údajně stínících pěstebním činností.

V letech 1926 a 1927 pokračuje úřední boj oylvlastnění, který však končí pouze dalším pronájmem. V tomto období je zřetelná snaha o striktní dodržování původního poslání kolonie – tedy využívání pozemků pouze k pěstování zeleniny; nepřípustné je zanedbávání zahrádek. „Bude sestavena několikačlenná komise, která zahrádky bude prohlížeti. Člen, který nebude mít zahrádku čistou od plevele, bude napomenut, a v pádu neuposlechnutí, bude mu zahrádka odňata.“

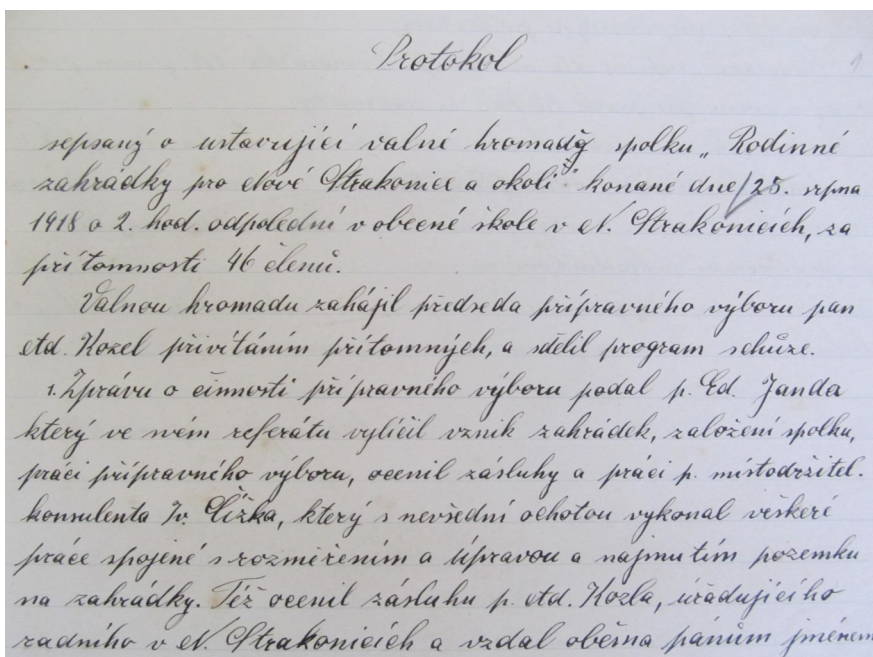
Při založení osady byl stanoven nájem částkou 50 haléřů ročně (a jednorázovým poplatkem jedné koruny), v roce 1932 již činí 5 korun. Výbor uvažuje o přistoupení ke Svazu zahrádkových kolonií, z finančního hlediska je to prozatím nevýhodné. Ve stejném roce byla velkou vodou odnesena lávka, nalezena je až na Otavě u Slaníku.

1933 – organizace přistupuje ke zmíněnému Svazu za poplatek 30 korun ročně. Ve stejném roce jsou započaty práce na regulaci řeky Volyňky, na některé zahrádky je oproti finanční kompenzaci vyvážen materiál.

V roce 1936 je vyhlášen zákaz prodeje pěstitelských přebytků. V následujícím roce je organizací vyslána desetičlenná deputace při příležitosti návštěvy prezidenta ve Strakonících. V létě 1938 se předválečné období promítá i do činnosti osady. Spolkem je schválen peněžní příspěvek 250 korun na obranu státu.

Zápisy z válečných let jsou kupodivu velmi podrobné. V roce 1939 je na schůzi probíráno doporučení k používání umělých hnojiv ke zvýšení výnosu. Na jaře 1940 jsou zahrádky na Provodních lukách poškozeny velkou vodou a ledovými krami. Formou rozpisu služeb je nařízeno hlídání zahrádek mezi 22. a 4. hodinou. Ve stejném roce je přijato oslovování členů titulem „bratře“ a odsouhlaseno vybírání sezónního poplatku za přechod lávky nečleny. Projednávána je žádost rybářského spolku o přenechání parcely na 4 rybníčky pro chov pstruhů (dnešní sádky). V listopadu 1942 je na žádost městské rady ponechána lávka i přes zimní období pro případ náletu.

V poválečném období a s nastávající změnou režimu zápisy naopak řidnou. V roce

Úryvek nejstaršího zápisu o ustavující valné hromadě, foto -jj-

1947 je velkou vodou opět odnesena lávka, tentokrát je již pro stavbu nové zažádáno na MNV. V letech 1948 a 1949 probíhají snahy o rozšíření kolonie vykoupením pozemků u Blatského rybníka. Tento proces je zcela obrácen faktickým znárodněním pozemků osady. Ty jsou předány fezárnám s podmínkou, že pokud ty tam nebudou stavět, mohou být pozemky nadále pronajímány spolku.

Osada „1918“ dnes, foto -jj-

hrádkářského svazu, je vybírán příspěvek ve výši 400 Kč z každé zahrádky. Z něj jsou hrazeny náklady na společný rozvod vody k zalévání, péče o další infrastrukturu, nákup společného nářadí atd. Regulativ rozebíraný v [minulém díle](#) seriálu se této osady dotýká také, i když zatím v menší míře. Na místě vzniklo v předchozích letech několik objektů trvalého bydlení. Překážkou jsou malé výměry dílců, problémem však jejich skupování a spojování do větších výměř.

Takto dlouhá historie osady nám dává poměrně přesný obrázek o proměně priorit jejích správců a o politických okolnostech, které hrály největší roli po celé 20. století a které představují v podobě volných tržních mechanismů největší nebezpečí i dnes. Přesto je úžasné konstatovat, že nejstarší a městu nejbližší kolonie přežila přes sto let. A v mnoha ohledech v ne příliš změněné podobě a za dodržení svého původního poslání. **-jj-**

Klimatická žaloba ČR

Naše středoevropské klima je čím dál tím víc nestálé, intenzivní a nepředvídatelné. Je nestálé, protože se setkáváme s častějšími teplotními výkyvy - koho dnes taky překvapí začátek března s teplotami přes 20 stupňů nebo rozdíl 10 stupňů mezi středou a čtvrtkem? Tyto výkyvy jsou ale také intenzivnější než když předtím a meteorologové se předhánějí ve vypočítávání teplotních nebo srážkových rekordů, které zažíváme téměř denně od jara do zimy. Splývání čtyř ročních období do cyklu letního a zimního sucha narušují nejen přivalové deště, ale hlavně jiné nepředvídatelné přírodní jevy, naposledy tornádo na jižní Moravě. Změny pociťujeme každý různě; někteří na svém zdraví, jiní na svém majetku nebo prostředí, ve kterém žijí.

Extrémní počasí nejen u nás je do velké míry důsledkem ohřívání celé planety Země, které narušuje těžce dosaženou planetární rovnováhu, díky níž se lidská civilizace s jejím zemědělstvím mohla po tisíce let prudce vyvíjet. V tom jsou vědci zajedno. A shodují se, že za změnou klimatu stojí v první řadě skleníkové plyny vytvářené člověkem. Prakticky všechny státy světa se proto nejdříve v Riu de Janeiru (1992) a později v Paříži (2015) dohodly, že musí pod jejich taktovkou dojít k razantnímu snížení množství skleníkových plynů, které ročně vyprodukuje, jinak se problémy budou prohlubovat a škody hromadit.

Jak je na tom v tomto ohledu Česko? Bohužel špatně. Vypouštíme víc emisí na obyvatele než skoro všechny státy Evropy. A to i přesto, že spousta emisí v zemědělství a průmyslu se kvůli nám, tedy kvůli naší spotřebě, vytváří na ostatních kontinentech, z nichž dovážíme oblečení, maso nebo elektroniku. Které sektory mají na emisích ještě mnohem vyšší podíl? Přece energetika nebo doprava, protože ty tak snadno dovážet nesvedeme.

Nemám zde prostor na to, abych podrobně vysvětlil, proč si myslím, že jsou dosavad-

Foto archiv Klimatická žaloba

ní opatření žalostně málo a že existují řešení, jak situaci napravit (ne, opravdu to není tak, že to nejde jinak než teď). Základní fakta i s odkazy na relevantní studie jsme popsali v tzv. klimatické žalobě, kterou jsme v dubnu tohoto roku podali na soud. Proč klimatickou žalobu? Protože nejde jen o nějakou politickou otázku, která by se mohla vyřešit v nadcházejících volbách. Kterákoli vítězná partaj bude muset okamžitě plnit právní závazky, které má Česko vůči světu a ostatním zemím Evropské unii, a zejména právní závazky, které má vůči občanům, kteří jsou změnou klimatu ohroženi. Co nejdříve přestat spalovat uhlí? Nutně. Mnohem víc recyklovat odpady? Nezbytně. Přechod od spalovacích motorů k alternativám? Bezpodmínečně. Zatímco klíčové roky z hlediska celého století pro řešení klimatické krize ubíhají, nic z toho se prakticky neděje. Dosavadní premiéři se tvářili, jako že se jich problém ještě netýká.

S takovým postupem však cizí vlády narazily u jejich soudů. I vláda německá, které tamní Spolkový ústavní dvůr letos v dubnu zakázal přenášet břemeno řešení klimatické krize na následující generace. Šlo o výsledek klimatické žaloby, jakou úspěšně podávají skupiny lidí po celém světě - v Polsku, Nizozemsku, Irsku, Francii, Belgii, Kolumbii nebo Nepálu. Tu českou podal k Městskému soudu v Praze spolek Klimatická žaloba ČR společně s obcí Svatý Jan pod Skalou a několika dalšími žalobci, mezi nimiž byli lesníci a zemědělci. Nechceme nic víc než to, aby Ministerstva průmyslu a obchodu, dopravy, životního prostředí a zemědělství v souladu s nutností "oduhlíkovat" ekonomiku přestaly oddalovat klíčové kroky. Verdikt soudu očekáváme příští rok. Další informace, včetně déle než rok připravovaného textu žaloby, najdete na stránkách www.klimazaloba.cz nebo na našem [facebooku](#). **Martin Abel, mluvčí spolku Klimatická žaloba ČR**

Nazeleno – o prostředcích drobných ekologických úspor

12. díl – Nápad s vodou

Téma úspor a šetrného nakládání s vodou se v diskuzích posledních let bohužel scvrklo na několik notoricky známých pouček, které bohužel zastíňují podstatné souvislosti a odvádějí naši pozornost k věcem méně důležitým. Nechci tvrdit, že bychom neměli opravit kapající kohoutek nebo vypínat vodu při čištění zubů, ale přece jenom jsou i činnosti, které "skrytě" spotřebovávají nebo znehodnocují vody řádově více. Navíc u vody (což je stále ještě cirkulující a stoprocentně recyklovatelná komodita) při našich úvahách o ekologické stopě její spotřeby vstupují do hry i další ukazatele - energie na ohřev, její znečištění a změna distribuce v rámci koloběhu.

Foto -jj-

ovlivňujeme nepřímo naším příspěvkem ke globální klimatické změně. V užším slova smyslu (v rámci koloběhu vody v naší krajině) způsobujeme změny destrukcí krajinné struktury zemědělským hospodařením - změnou v kvalitě (a tím i jímavosti) půdy, úbytkem krajinných prvků pro zadržování vody, rozrůstáním tepelných ostrovů apod. V ještě menších měřítcích pak přispíváme ke kolísání hladin podzemních vod vyššími nároky na rodinné bydlení hloubením vrtů.

Často se objevuje relevantní argument, že centralizované zásobování pitnou vodou v městské zástavbě je v mnoha ohledech šetrnější a že úprava vody je dimenzována na určitý objem, tudíž nemá velký smysl touto vodou úzkostlivě šetřit. S tímto tvrzením se dá souhlasit pouze do jisté míry. Systém úpravy vod je energeticky náročný proces a její objem je tvořen poptávkou (předchozí spotřebou). Efektivita

Virtuální vodní stopa

Kromě přímé spotřeby vody domácnostmi (pití, mytí, praní...), což je často jediná zmiňovaná stránka, existuje ještě poměrně široký a méně známý okruh - voda využívaná v rámci výroby potravin a dalších produktů naší osobní spotřeby, včetně distribučního řetězce, likvidace atd. Její celkový objem je poměrně špatně vyčíslitelný, neboť se skrývá v mnoha složitých článcích výrobního cyklu. U výrobků se bude lišit na základě hmotnosti, složitosti, vzdálenosti dovozu, použitých materiálů... Při jejím posuzování se můžeme řídit klasickými ekospotřebitelskými tipy. Podrobnější rozbor naleznete např. [zde](#). O mnoho jasnější je vodní stopa potravin. Propastný je rozdíl mezi primárními rostlinnými surovinami a zpracovávanými živočišnými potravinami (za nimi se skrývá řádově vyšší vodní stopa pro produkci rostlinných krmiv a jejich dovoz). Rozhoduje také původ - tuzemské potraviny jsou na vodu méně náročné, ty exotické kromě dovozu vyžadují mohutnou závlivu v tropických oblastech (kde je navíc vody velký nedostatek). Mezi často konzumovanými potravinami jsou označovány jako nejnáročnější hovězí maso, káva nebo čokoláda (více viz např. [zde](#)).

Ovlivňujeme vodní koloběh?

Při úvahách nad touto otázkou je třeba si ujasnit, o jakém vodním koloběhu je řeč. Pokud máme na mysli velký a malý vodní koloběh, resp. jejich vzájemný podíl pro distribuci vody na našem kontinentu, pak tyto děje

čištění je do velké míry závislá na zředění škodlivin - problémy nastávají jak při malých objemech, tak při přívalových srážkách, kdy kapacita provozů naopak nedostačuje a část znečištěné vody se dostává do vodních toků. Nicméně ani jeden z těchto principů by neměl vést k bezdůvodnému plýtvání.

Určitě se najde mnoho činností, které jsou zcela zbytečné a vodu spotřebovávají v naprosto neadekvátní míře - umělé zasněžování, časté napouštění bazénů, zavlažování nakrátko střížených trávníků... Zalévání zahrad z vodovodního řádu nebo vrtů by se mělo stát minulostí, když existuje tolik způsobů zadržování srážkových vod. Nenacházíme se sice v zeměpisných oblastech, které by mohly být v brzké budoucnosti stíženy akutním nedostatkem vody, nicméně meteorologické extrémy budou přinášet častější epizody sucha, kterým se budeme muset přizpůsobit a pozměnit náš dosavadní "žebříček vodních hodnot".

Voda spjatá s energií

Nejenom čištění a úprava vod jsou procesy náročné na elektrickou energii. Mnoho elektřiny spotřebuje také její ohřev. Logickými jsou opět rozdíly pro centrální ohřev vody pro městskou zástavbu nebo některý jiný způsob pro rodinné bydlení (el. bojler x tepelné výměníky kotlů nebo kamen x alternativní ohřev - solár apod.). Zkuste zaexperimentovat s teplotou vody při sprchování, v podstatné části roku to není diskomfortní a kromě úspory energie dosáhnete i vyšší odolnosti organismu.

Několik drobností při zacházení s rychlovarnou konvicí: Pokud je to možné, odměřte si přesně objem vody, který chcete vařit. Pokud ohříváte dvě várky za sebou, napusťte si druhou do konvice hned po dovaření té první - nahřáté těleso předá svou energii nové vodě a zkrátí dobu ohřívání. Předeřívání vody v konvici pro vaření se vyplatí u plynových nebo el. sporáků. U nových indukcí je spotřeba zhruba stejná. Čím lépe navážete dovaření vody v konvici na nahřátí hrnce na sporáku, tím bude výsledná doba kratší a úspora větší.

Foto -jj-

Jakou vodu pouštíme zpět do oběhu?

Ukazatelem, který významně ovlivňuje kvalitu životního prostředí, je znečištění povrchových vod. Kromě velkých objemů škodlivin, které se do vod dostávají prostřednictvím průmyslu a zejména zemědělství, přispívají určitou měrou i domácnosti. Strašákem posledních dekád se stal fosfor z minerálních hnojiv, organických odpadů a pracích prostředků způsobující eutrofizaci toků a přehrad. Společně s nadměrným zarybněním mění naši krajinu v přehlídku zapáchajících nádrží bez ostatního života a nevhodných ke koupání. Řada dalších chemikálií z čisticích prostředků velmi komplikuje čištění odpadních vod, některé (např. hormony z antikoncepce) jsou z vody prakticky neodstranitelné. S postupující eutrofizací krajiny bychom se měli vážně a systémově zamyslet nad způsobem likvidace našich exkrementů. S tolika technologickými možnostmi a denzitou využitelných živin je způsob jejich ředění pitnou vodou a následné odbourávání nejen nehorázným plýtváním zdroji.

Jako mnoho ostatního jsme však i naši použitou vodu svedli výlevkami a potrubím do neviditelného světa, kam už nezasaňuje naše starost. Starat bychom se asi opět začali až ve chvíli, kdy otočíme kohoutkem - a nic nepoteče... -jj-

Veganské večere v Písku

Nedávno jsme i u nás v Písku navázali na tradici veganských večerů, které se konají po celém světě. Důvod byl prostý - propojení veganské a vegetariánské komunity, ale i podobně smýšlejících lidí z okolí. Navázání nových přátelství, sdílení zkušeností, zábava a také láska k dobrému jídlu a vaření.

Vzhledem k probíhající letní sezóně jsme zvolili večere pod širým nebem, a to formou pikniků. Volba místa padla na rozlehlou louku nedaleko hory Bejčák. Je odsud opravdu nádherný výhled na celý Písek. Najdete zde dvě ohniště, dostatek prostoru pro zábavu i odpočinek. Scházíme se za dobrého počasí alespoň jednou měsíčně, a to vždy v sobotu od 16 h. Akce jsou otevřené veřejnosti a zúčastnit se může opravdu každý. Pozvánku s termínem konání najdete na FB stránce [Veganské večere Písek](#).

A jak probíhají naše setkání? Účastníci předem připraví (nebo zakoupí) rostlinné jídlo bez živočišných produktů, jako je maso, mléko, vejce, máslo, sýr nebo med. Kdo zrovna neholduje vaření, může přinést třeba jen nakrájenou zeleninu nebo ovoce (i sušené), oříšky nebo marmeládu, pomazánku, chlebík, hořkou čokoládu, sušenky apod. Zkrátka podle možností... Jediným pravidlem je dodržet veganské složení. Dále je vhodné vybavit se něčím na sezení, oblíbeným nápojem, dobrou náladou a hurá na piknik. Tam společně ochutnává-

Foto Jana Marková

me, bavíme se, sdílíme recepty a vychytávky z našich kuchyní, kocháme se krásným výhledem a relaxujeme. Zájemci si můžou také zahrát nenáročné hry jako frisbee, badminton, karty...

A kdo navštěvuje veganské večere? Poznáte zde pestrou směs lidí různého věku s rozličnými zájmy, vzděláním i stravovacími zvyky, a to napříč celou společností. Potkáte tu třeba bylinkářku, odborníka na fotovoltaiku, vizážistku, fotografa, pracovníci v sociálních službách, servisního technika, šperkařku, studenty, skladníka a prodejce v bezobalové prodejně, děti... Zastoupení je vsuktku různorodé a právě ta pestrost je často obohacující.

Pokud máte kladný vztah k rostlinnému stravování, rádi vaříte nebo ochutnáváte, zajímají vás nové recepty, ochrana zvířat, životního prostředí a chcete se seznámit s podobně smýšlejícími lidmi, přijďte mezi nás. Rádi vás poznáme! **Jana Marková**

Dejte jim pořádně nažrat

Považuji se za zahrádkáře amatéra. Jsem příznivcem přírodě blízkých způsobů zahradničení, a i když mě také nepotěší, že někdo nebo něco sklídí úrodu dřív než já sám, stejně je pro mě nejsilnějším zážitkem pozorovat zamotané přírodní pochody a procesy ustavování rovnováhy v přímém přenosu. To všudypřítomné soupeření, jehož výsledkem jsou fungující ekosystémy. Vše nečekané, co se na zahrádce přihodí, je pro mě fascinujícím poučením a vždy dalece převládá zklamání z neúspěchu.

Většina zahrádkářů se svou zálibou naoko vrací k přírodě, ale nedá se ani zdaleka říci, že by ji pochopili. Svým způsobem "všechno za nic" vytvářejí umělé procesy, které jsou v rámci přírodních zákonů nejen nepřírozené, ale také nefungující. Máme na výběr. Buďto se budeme s bolavými zády, mozoly na rukou a hektolitry chemických přípravků snažit vytvářet a udržovat naprosto nestabilní společenstva, nebo konečně pochopíme, že ani na zahrádce to není pouze o naší úrodě. I v zahrádkářské kolonii za městem platí biologické zákony. Vše, co se na první pohled obrací proti zájmům pěstitele (škůdci, plevele, choroby...), je pouze důmyslným principem samotné Matky přírody, která vyplnit pootevřené okénko narušené rovnováhy. Zahrádkářský boj o vítězství není nikdy možné dotáhnout do konce. Každý rok totiž panuje odlišný sled podmínek, které zvýhodňují zcela odlišné hráče. Pokud toto pochopíme, nejen že si ušetříme mnohá zklamání, ale naše "hospodářské výsledky" se můžou v mnohém zlepšit.

Určitě nikdo není nadšený, když nedobrovolně přenecháme úrodu někomu jinému. Ale když se na věc podíváme z širší perspektivy, zjistíme, že se nejedná o boj nelítostných entit proti spravedlivému hospodáři. Vyšlechtili jsme chutné plodiny s minimem odpuzujících látek - kde je psáno, že budou chutnat jenom nám? Navíc jsme naše zahrádky zbavili všeho ostatního. Travní porosty udržujeme v podobě fotbalových hřišť a v záhonu, kde má podle našeho přání růst jenom jeden druh rostliny, nic jiného není vítáno.

Pokusím se toto zamyšlení doprovodit jedním příkladem. Snad tím nejdiskutovanějším. Letošní vlhká sezóna byla velmi příznivá pro invazi nepůvodního plzáka španělského. Ani já jsem nic podobného dosud neviděl. Kromě nepůvodnosti živočicha (a tedy nedostatku přirozených nepřátel) jsou hlavním důvodem pro jeho lokální přemnožení člověkem narušená nestabilní společenstva (zahrady, zemědělské plochy), kde plzák dokáže brilantně zaplnit prázdnou ekologickou niku. Drtivá většina návodů, ke kterým se dostaneme, nás nabádá k mechanické nebo chemické likvidaci živočichů na lokalitě. Toto opatření možná ukojí naši pomstychtivost za ničení úrody, ale problém nevyřeší ani kosmeticky nezmírní. Plzák se dokáže za noc přesouvat i na vzdálenost 50 metrů, navíc se umí bravurně ukrývat v sušších periodách.

Plzák španělský na čerstvém kompostu, foto -jj-

Pokud se tedy už u nás objeví, buďte si jisti, že je jím zamořena celá zahrada i širší okolí. Jakkoli kruté středověké praktiky tak jeho postup nezastaví.

Netvrdím, že se máte s plzákem chytout kolem ramen, ale trochu poznání jeho biologie určitě neuškodí. Všimli jste si, jak rychle a v podstatě odnikud se dokáže objevit, pokud přijdou pro něj příznivé podmínky (třeba za vlhkého teplého večera nebo rána)? Co mu chutná nejvíce a kdy a kam se naopak nedoplní? Možná si budete myslet, že jsem se zbláznil, ale zkuste mu dát pořádně nažrat. Z vlastní zkušenosti vím, že plzáka extrémně přitahuje zápach čerstvě posekané vlhké trávy nebo jakýkoli kompost. Zde už záleží na vaší zkušenosti a připravenosti - vhodně rozloženými hromádkami travního mulče jste schopni večerní nebo ranní párty z větší části odklonit mimo vaše cílové rostliny. Jasně, není to sto procentní ani trvalé řešení, ale v kombinaci s nesterilní zahradou plnou přirozených predátorů můžete nápor udržet pod kontrolou. Tyto voňavé návnady jsou vlastně shromaždiště hodujících plzáků - v této fázi bych se přimlouval za jejich odnesení do dostatečné vzdálenosti (třeba na odlehlý kompost, kde mohou posloužit jako potrava pro vyšší živočichy). Určitě bych se nebál, že si tímto krokem budete plzáky v zahradě množit. Jsem přesvědčen, že to je řízeno podmínkami širšího stanoviště, které tak úplně nemáme v rukou.

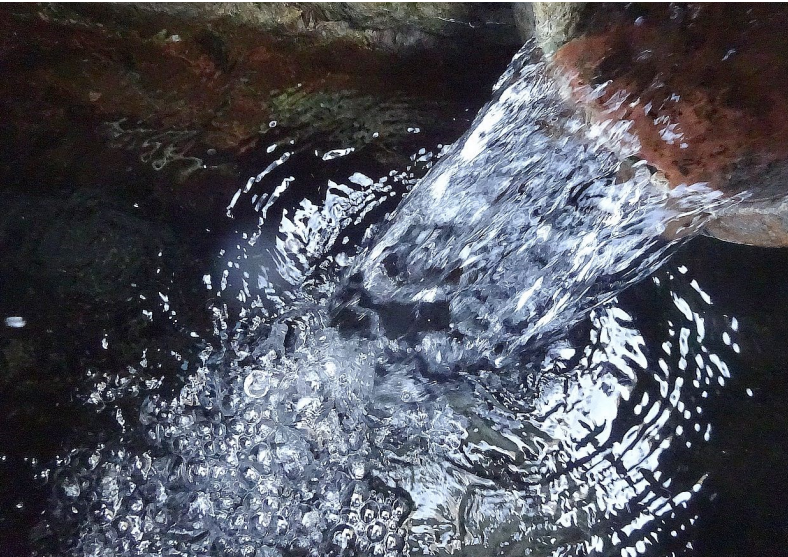
Ona formulka "dejte jim pořádně nažrat" platí ve stabilních zahradách i pro vše ostatní. Pokud se všechny články potravních řetězců budou moci dosyta nakrmit, zbude nakonec dost i pro vás. Navíc to podpoří onu stále opakovanou odolnost společenstva. A to i proti všem ostatním nevídaným prvkům. Podobných příkladů by se určitě našlo více. Někdy zkrátka neuškodí podívat se "tam za plot". -jj-

Dobrá zpráva od pramene

Sucho posledních let vyvolávalo mnohé obavy a problémy. Slova jako „sucho“ či „opatření proti suchu“ se zabydla v médiích. Několikaleté sucho, které se započalo v r. 2014, kupodivu postihlo postupně nejvíc ty nejhlubší vrstvy. Přece jen povrch byl občas dešti skrácen, ale tahle voda zůstávala převážně v povrchové vrstvě ornice a byla spotřebována vegetací, popř. se volně odpařila. Dolů na prameny už jí jaksi nezbyvalo. Docela dobře je tahle situace vidět i na pramenu u Svaté Anny u Horažďovic v přehledu posledních suchých let.

2014: Ještě na začátku roku byla vydatnost pramenu 3,2 l/s. Po celý rok ale byl už trvalý pokles patrný.

2015: Na začátku roku byla vydatnost pramenu 2,0 l/s a postupně dál klesala.

Po několika suchých letech se pramen u kaple Svaté Anny u Horažďovic opět podobá pramenu, foto Jiří Wagner

Jarní tání vylepšilo pramen na hodnoty 1,5 l/s. Teprve nadprůměrné srážky letos v květnu, červnu a červenci (spadlo navíc 200 mm srážek) mu pomohly k současné vydatnosti: začátkem srpna 3,2 l/s.! A to je hodnota, kterou už jsem přes 6 let (!) nenaměřil.

Což je velmi povzbudivé. Dřívější srpnový normál pramenu 3,5 l/s je už na dosah. Skoro by se dalo říci, že sucho je konečně zažehnáno. Ale situace zas tak jednoznačná není: při pohledu na mapu tzv. mělkých vrtů ČHMÚ sondující stav podzemních vod na úrovni studní, vidíme (v půli srpna) dobrou situaci v jihozápadní polovině Čech. Ovšem severovýchod Čech a místy jižní Morava vykazují hodnoty stále výrazněji podprůměrné. Jiří Wagner

2016: Na začátku roku už jen 0,9 l/s. Během tohoto roku se situace přece jen trochu zlepšila, vydatnost se pohybovala kolem 1,5 l/s.

2017: Rok začal pramen s vydatností 1,4 l/s, ale končil už katastrofálně: 0,7 l/s!

2018: Po celý rok krize dál pokračovala: vydatnost se pohybovala pouze kolem 0,5 l/s.

2019: V tomto roce pramen vykazoval díky jarnímu tání sněhu na jaře kolem 1,2 l/s, ale od léta pokračoval sešup na pouhých 0,3 l/s! Což bylo absolutní naměřené minimum minimálně od r. 1995, od kdy pramen měřím, ale patrně za mnohem delší období.

2020: Na hodnotě 0,3 l/s setrval pramen až do května. Teprve vydatné deště v květnu a v červnu toho roku pozvedly jeho vydatnost na 1,5 l/s a v srpnu se dostal na 2,3 l/s.

2021: Nicméně rok začínal zase jen s vydatností 1,0 l/s.

Uschlý list z říše českého hmyzu

Tento tvor svým zbarvením a tvarem těla dokonale připomíná uschlý list, při vyrušení ještě dokáže schovat hlavu mezi křídla a je tak maskován před predátory. Není totiž příliš dobrým letcem a létá jen na kratší vzdálenosti. Jedná se o rzounka vykrajovaného (*Drepanopteryx phalaenoides*), našeho největšího zástupce denivek (*Hemerobiidae*) s délkou těla 10–12 mm a rozpětím křídel okolo 30 mm. Patří mezi sítkokřídly hmyz a je tedy příbuzný mravkolvům a zlatoočkám. Stejně jako zlatoočky klade samička vajíčka na dlouhé stopce na spodní stranu listů dřevin. Larva je vřetenovitá s nápadnými kusadly, tmavě hnědě zbarvená se světlejší kresbou. Připomíná larvu zlatooček. Žije na listech keřů a stromů, kde se živí mšicemi a jiným drobným hmyzem. Dospělci se líhnou z kukel a jsou draví stejně jako larvy. Létají od června (nejvíce od července do září), někteří však i přezimují. Rzounek vykrajovaný obývá různé listnaté a smíšené lesy a jejich okraje, paseky, křovinaté stráně, břehové porosty potoků, okraje lesních cest, ale i parky a zahrady. Žije na vyšší bylinné vegetaci, keřích a stromech. Aktivní je převážně ve dne. Často odpočívá na listech dřevin. V ČR je to nezaměnitelný druh. U nás žije ještě vzácný rzounek (*Drepanopteryx algida*), který je však menší a nemá vykrojené, ale zaoblené přední křídlo. V ČR je rzounek vykrajovaný nehojný druh, roztroušeně se však vyskytuje po celém území, od nížin do hor, zejména pak ve středních polohách v lesnatých oblastech. Setkala jsem se zatím s dvěma dospělci: 7. 10. 2018 na zdi domu v Chanovicích a 4. 8. 2021 na zdi chanovického zámku (viz foto).

Foto Eva Legátová

Eva Legátová

Použité informace:

Machač, O.: <http://www.naturabohemica.cz/drepanopteryx-phalaenoides/>

Večer s dokumentem 91. díl - Videonávody ke kosení

Dnešní pokračování seriálu navazuje na recenzi knihy Příručka kosení (str. 11). Jak už bylo zmíněno, zvláště u tak technické činnosti je podstatné správným způsobem aplikovat nabyté teoretické znalosti do praxe. Každý z nás není tak řemeslně

Foto -jj-

[tento záznam](#) z pravidelného kosení luk ve Slovenském ráji.

-jj-

zručný, aby si správnou přípravu a zacházení s kosou osvojil pouze z textu. Nová doba s neomezenými datovými možnostmi nabízí nepřeberné množství videonávodů k téměř čemukoli, co může vzít člověk do ruky. Kosu nevyjímaje. Nabízím krátkou rešerši těchto zdrojů, díky kterým pro vás bude záhada kosení zase o něco jasnější.

V podstatě neexistuje žádný ucelený videomateriál ve formě "dokumentu", jde spíše o posbírané střípky znalostí starých praktiků, ale o to je to celé možná názornější. Video, kde naleznete vše v jednom, připravil "nadějný" youtuber Vidlák. Zpovídá v něm sekáče Lukáše, který vás provede vším od seřízení kosa přes naklepání až po samotné kosení. Jestli vám stačí odlehčenější forma s nějakým tím sprostým slovem, jeho video najdete [zde](#). Podle mého názoru o něco přesvědčivější je série kratších videí Antonína Pospíchala - Jak naklepat kosu ([část 1](#), [část 2](#)), [Jak správně nabrousit kosu](#), [Jaké zvolit kosiště a jak nasadit kosu](#), [Jak narovnat zvlněnou kosu](#). Stručný a odborností podkreslený návod na rychlé naklepání kosa mezi kosením si pro vás připravil dvojník fotbalisty Petra Čecha Dan Mikušík ([zde](#)), který vede placené online kurzy a praktické kurzy kosení na své farmě (více viz [zde](#)).

Pokud byste se chtěli podívat na celou filozofii kosení trochu z nadhledu, doporučuji krátké video o jednom z nejlepších českých ženců Davidu Ostrovském a jeho pohledu na tento koníček i životní styl ([zde](#)). A jestli si chcete na závěr oddechnout a přesvědčit se o tom, jaká může být kosení neuvěřitelná romantika s výrazným nádechem folklóru, zkoukněte např.

Pozvánky - září 2021

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Podzimní farmářské trhy Strakonice

pátek 10. a 24. 9., 13-17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Po letní pauze pokračují farmářské trhy na Velkém náměstí. Můžete se těšit na 6 podzimních termínů v pravidelných čtrnáctidenních intervalech - až do 19. listopadu. Přijďte si vybrat z bohaté nabídky farmářských a regionálních potravin, řemeslných výrobků a občerstvení. Vše s důslednou kontrolou původu. Na místě bude umožněn prodej drobných pěstitelských přebyteků bez účastnického poplatku. Aktualizované seznamy přihlášených prodejců na: farmarsketrhy.strakonice.eu.

Kontakt: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Akci pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice.

8. strakonický Veget Fest

- benefiční festival zdravé výživy, ochrany zvířat a veganství

sobota 18. 9., III. nádvoří strakonického hradu, 14-19 hod., [fcb událost](#)

Doprovodný program:

14:15 – **Perníková chaloupka - Petr Záleský** (divadlo pro děti)

15:00 – **Josef Panský trio** (jazzové standardy v minimalistickém pojetí)

16:00 – **Česká klasika ve veganské verzi - Václav Rada** (ukázka vaření)

17:00 – **Křesťanství a zvířata - Martin Tománek** (přednáška)

V průběhu celého festivalu:

- workshopy pro děti
- informační a prodejní stánky
- benefiční bazárek
- ochutnávky a občerstvení

Vstupné dobrovolné

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Procházka do okolí Rovné

ÚT 7. 9.: Sraz v 16.45 na návsi v Rovné, kam jede ze Strakonice písecký autobus (staví např. v 16:35 na nádraží na nást. č. 4). V Rovné nás bude čekat náš **průvodce PaedDr. Václav Žitný**. Půjdeme **na lokalitu Na Rudě** (ukázky lesních prací) kolem Rovenského rybníka na Zbuš **k nové obecní oplocence s borovičkami a k obnovené studánce** (celkem cca 4 km). Zpět lze jet v 18:23 z rozcestí nebo jít pěšky. Více na www.csop-strakonice.net nebo v ŠK Za Parkem.

Středeční zastavení

ST 8. 9.: Sdílení, ztišení, inspirace. Setkání s literaturou, **např. s myšlenkami Jana Františka Hrušky (1865-1837)**. Sraz v 16:30 před pobočkou Za Parkem. Můžeme být uvnitř, ale v případě dohody i venku.

Mezigenerační klub PARK

NE 12. 9., PO 13. 9. Poznávání. Aktivní odpočinek. Ruční práce. Knížky. Podle možností a chuti pobyt buď v knihovně, nebo venku. Sraz 2. neděle v měsíci v 18:00 a následující pondělí v 10:00 před pobočkou ŠK Za Parkem.

Přírodovědný výlet: okolí Rejštejna

ÚT 28. 9. Sraz v 7:20 na nádraží nást. č. 6. V 7:35 odjezd kvildským autobusem a dál (s přisedáním) **do stanice Rejštejn**. Tam nás v 9:52 bude čekat **Ing. Josef Pecka**, šumavský průvodce (poplatek 100,- Kč, až na místě). **Půjdeme přes Mayerovu skálu**

na **Kozí Hřbety** a zpět do Rejštejna (celkem cca 10 km). Trasu lze po dohodě upravit. Návrat sušickým autobusem (v 15:37) a navazujícími spoji. Více na www.csop-strakonice.net nebo v ŠK Za Parkem.

Ledňáčci

Schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. Sraz v 16:00 před zámkem u vývěsky ŠK. **PÁ 17. 9.: ukážeme si naši klubovnu, ale půjdeme i ven.** Povíme si zážitky z prázdnin a plány na nový školní rok. **PÁ 24. 9.:** uděláme si v parčíku u hradu svou **vlastní pouť**. Info pobočka Za Parkem nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321 – formou sms).

Výstavky

Výstavka rostlin na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj.**

Bližší informace: Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem, Husova č. 380, Strakonice. Otevřeno PO a ČT 13–18, ST 8–12 hod. Kontakt: 380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz.

Poznámka: Plánované akce jsou vyhlášeny, ale vzhledem k aktuální epidemiologické situaci může dojít ke změnám. **-ah-**

Pozvánky odjinud:

Komentovaná vycházka s entomologem za motýly v Písku

pondělí 6. září, 15:30, sraz viz [fcb událost](#)

Nahlédneme do světa motýlů a hmyzu v našem městě. Pozvali jsme odborníka z českobudějovického sdružení CALLA RNDr. Jiřího Řehounka a projdeme s ním zajímavé lokality v okolí. Využijte tuto jedinečnou příležitost. Pořádá spolek Voda a zeleň v Písku.

Drobné smetí

První „zelené“ železo

Výroba oceli, tedy proces velmi náročný na energii z fosilních paliv, bude možná v budoucnu probíhat bezemisně. O pilotní projekt na objednávku automobilky Volvo se postaraly tři švédské firmy. Proces využívající vodík a energii z obnovitelných zdrojů je popsán [zde](#).

Mattoni a Kofola vrátí do oběhu vratné lahve

Část produkce těchto nápojových firem bude nově stáčená do vratných litrových lahví z čirého skla. Zkušební projekt, který jde navzdory odmítavému postoji MŽP k zálohovaným PET lahvím, prověří ochotu českých zákazníků k této alternativě. Více se dozvíte [zde](#).

Nový web mapující prodej ze dvora

Zemědělský svaz ČR připravuje mapovou databázi farmářů a prodejců zemědělských produktů ze dvora. Stránky <https://www.najdizemedelce.cz/> jsou plněny a obsahují prozatím přehled větších subjektů.

První česká přírodní lokalita na seznamu UNESCO

Jizerskohorské bučiny byly v srpnu zapsány na seznam světového kulturního dědictví. Dalších 15 českých míst jsou výhradně kulturní památky. Zapsanou lokalitou se staly dvě jádrové oblasti národní přírodní památky Jizerskohorské bučiny. Více se dočtete [zde](#). **-jj-**

Ticho po pěšině

V knížce Jiřího Andresky „Čas hájení, čas lovu“ (o níž více napíšu příště) se jedna z kapitol jmenuje „Podivné letní smutno“. Když jsem ji hned po vydání (v roce 1995) četla, měla jsem ještě v čerstvé paměti své prázdninové zážitky a tušila jsem, o čem bude řeč – o zvláštním tichu v přírodě v době plného léta, kdy kraj kypí životem, a přesto je zamlklý a vážný. A tím i tajemný. Také jsem si to jako školačka uvědomovala a stejně jako pan Andreska jsem záhy rozpoznala, v čem to spočívá:

„... Pokaždé, když čas počal ukrajovat dny z druhé poloviny prázdnin, jsem pravidelně cítil, jako by se v letní krajině usadil tíživý pocit smutna. Byla to doba žní, malin, koupání a dětského prázdninového štěstí. Nic z toho však nemohlo zabránit, aby se tísnivý pocit nevracel léto co léto znovu... Čas ticha v přírodě nastává, když ptáci ukončí hnízdění a pelichají. Výměna starého opotřebovaného peří a růst nového citlivého peří, to vše je asi ptákům dost nepříjemné. Je to něco jako lehké onemocnění. Ptáci se v té době neozývají ani svým obvyklým vábením...“ Jen sem tam některého uslyšíme, třeba strnada, ale jinak si člověk v tuhle dobu připadá v přírodě jako slon v porcelánu. Každý i opatrný krok se doslova rozléhá a ruší okolní klid. A i vlastní dech je náhle slyšitelný a jaksi nepatřičný. Není divu, že v někom to vyvolává smutek a tíseň.

Ale může to být i naopak. Asi to hodně souvisí s tím, čím je kdo obvykle obklopený a co je mu vzácné. V mém případě je opuštění rušného města úlevou od hluku, a i když jsem na něj zvyklá a snáším jej vlastně dost dobře, i tak ve mně budí přírodní nebo chrámové ticho pocity vysloveně příjemné a posvátné. Mám ráda hravost a veselí, ale zrovna tak i soustředěnost, kdy si každý hledí svého a plně se tomu věnuje. A tak přesně na mě působí letní (a ne jenom letní) příroda. Každý její tvor v ní má své místo a každý dobře ví, co a jak má zrovna dělat.

My lidi se všemi svými zmatky, omyly a strachy můžeme před ní jen smeknout a máme se od ní co učit. Přes všechny moderní vymoženosti jsme na ní plně závislí a měli bychom to mít neustále na paměti. Tak jako naši předkové, jejichž citění je dokonale vystiženo například ve starodávných předvánočních zpěvech, v rorátech. Málokdo je dnes už zná, i když je možné si je najít na internetu, případně je slyšet tu a tam někde i naživo. Například na ZŠ Jezerní (viz [zde](#)), u nás v kostele sv. Prokopa nebo v kostele sv. Ludmily v Zadních Zborovicích.

Foto -ah-

Pradědové si nenatáčeli vodu z kohoutku a nechodili pro jídlo za roh do obchodu, a tak daleko více než my dnes prožívali slova jako „*Rorate coeli desuper...*“ („*Rosu dejte, nebesa, shůry...*“) a jiné prosby, pronášené v zimě v adventu, ale i během celého roku. A nebyla v nich tíseň, i když právě ta je k nim původně vedla. Převládala důvěra. Právě taková, jakou pozná člověk i v přírodě, pokud se na ni naladí a cítí velikost toho tajemného řádu, napovídajícího každé nepatrné housence, jak má s jistotou a bez zbytečné námahy šplhat po stéble, co vyhledávat a na co si dávat pozor, kdy přesně se zakuklit a jak...

*Jdeš po pěšině nízkou travou,
je ticho jako v chrámu,
vtom ve vteřině tvojí hlavou
proběhnou slova z žalmu.*

*O pastvinách a o pastýři,
o klidných místech u vod...
tentam je strach, ztratil svou tíži
a má to dobrý důvod:*

*Příroda v tobě rozechvívá
vzpomínku na roráty,
jejich krása je v tobě živá,
je to děj započatý.*

*Síla těch písní nedoznívá,
trvá i po staletích
– vždyť o naději se v nich zpívá.
pro nás i naše děti... -ah-*

Příručka kosení – Ian Miller

Jsou knihy dlouhé, rozvláčné i nastavované. A pak jsou knihy stručné, jasné a výstižné. Takové, u kterých se pro podstatné informace nemusíte prokousávat sáhodlouhou vatou nebo dojmologií autora. Jsem rád, že jsem zase po čase na jednu takovou narazil. Samozřejmě, že by se o kosení dala napsat kniha obsáhlejší, ale tento návod plný názorných nákresů byla radost číst. Díky hustotě informací je třeba některé pasáže projít i víckrát, ale to je nakonec vlastně dobře.

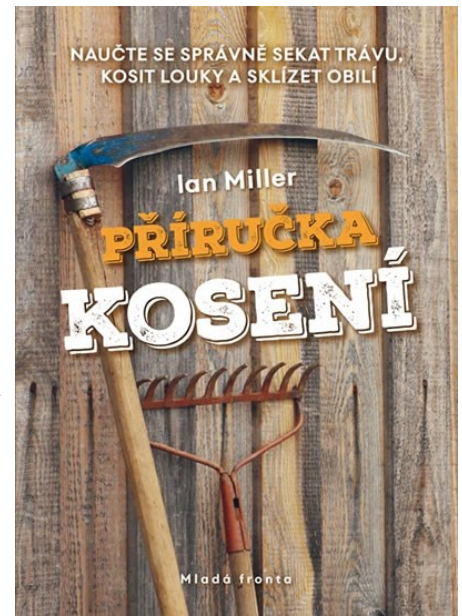
Příručka přináší všem zájemcům o kosení stručný návod o všech aspektech této činnosti našich předků, která se v posledních letech opět vrací „do módy“. Asi se budeme opakovat informacemi o

tom, že kosení posiluje naše tělo i ducha, šetří životní prostředí absencí hluku i zplodin a posiluje biodiverzitu sečených porostů. V knize se dozvíte vše k tomu, aby to byla činnost nejen prospěšná, ale také příjemná. Protože sečení není ani zdaleka o tom vzít kosu do ruky a vyrazit. Podstatnější je samotná příprava kosy, její údržba a technika sečení.

Pokud jste rekreační sekáč a udržujete tímto způsobem třeba jenom vybraný kus zahrady za domem, bohatě vám postačí prvních šest kapitol knihy, čítajících i s úvodem 70 stran. Dozvíte se vše o důležitých parametrech kosy a kosení, naklepávání, broušení, opravách defektů... díky pečlivě vyvedeným obrázkům vše pochopí i naprostý laik nebo člověk bez technické představivosti. V ideálním případě můžete nabyté teoretické informace zkombinovat s názornými videonávody (viz str. 9), navštívit kurz kosení nebo si nechat poradit v terénu od někoho zkušenějšího.

Závěrečné tři kapitoly knihy jsou jakousi nadstavbou. Pro hlubší zájemce je zde rozebrán proces kování kos včetně historie jejich výroby, principy děláni sena a výroby sušáků a také postup pěstování a ruční sklizně obilí.

Jak tuto minirecenzi uzavřít? Snad podobně, jako zní oblíbený citát mé kolegyně o tom, že broušení kosy nezdržuje sečení – tak ani četba této příručky pro vás při přípravách na návrat k této kratochvíli nebude znamenat ztracený čas. -jj-

Záříjové zajímavosti Jirky Wagnera

Září - takový klidný měsíc, řeklo by se. Je pravdou, že začátkem tohoto měsíce většinou ještě doznívá léto, ale přece někdy září přichystá nemilé překvapení rychlým nástupem chladna. Třeba jak píše Jan Vavák ve svých Pamětech: „2. a 3. září 1799 byla zima velmi ostrá, že ruce stydly a bez kabátu nebylo možno v polích pracovat.“ Týž poznamenává i v r. 1803: „12. září byla velmi ostrá zima i s mrazem a to trvalo až do 15. září...“ A což teprve v r. 824, jak zmiňuje Daniel Adam z Veleslavína ve svém Historickém kalendáři: „Na den svatého Maurice (22. září) sníh velký spadl, kterýž trval 29 nedělí...“ V povědomí jsou ale na druhé straně i vedra a sucho v září 1947: Jak psaly tehdejší noviny Jihočech - 5., resp. 12. září o suchu na Strakonicku: „Krmení pro dobytek usychá na stojato, pastviny jsou spáleny... letošní sucho je živelní katastrofou... Velká záříjová parna způsobují další svízele...“

Přeji září bez mrazů, sněhu, ale i bez sucha a parna. Prostě takové, jaké má být!

(odlehlost)

Foto Jiří Wagner

V PŮLNOČNÍ DÁLCE

bouřka hřmí.
Je září už.
Bouřka poslední.

MRAVENIŠTĚ V LESE

navštíví jen tu a tam
náhodný houbař.

PODZIM SE JEŠTĚ

skrývá.
Žluté listy už
ho prozrazují.

PODZIMNÍ HRANÍ

motýlů:
Usednou si
i na mé dlani.

(o babím létě)

MODRÉ JE NEBE
na šířku, na výšku.
Hrst
plná oříšků.

Zdraví a strava

Recepty z píseckých veganských večeří

Jakožto přídavek k článku ze str. 6 se nám podařilo získat několik receptů z píseckých pikniků. Pro někoho to třeba bude ještě větší lákadlo než úžasné místo konání s výhledem na celé město.

Mandlové sušenky

Ingredience: 200 g mandlové mouky, 120 g Panely nebo jiného sladidla, lžička skořice, lžička kardamonu, citrónová šťáva a kůra, trocha vody

Postup přípravy: Sypké suroviny smícháme, přidáme citrónovou šťávu a vodu, aby vzniklo husté těsto. To dáme do ledničky uležet (nejlépe přes noc). Z něj pak tvoříme kuličky, klademe je na plech. Každou kuličku ozdobíme mandlí. Pečeme 10 minut na 180 stupňů.

Foto Jana Marková

Kapustové placičky

Ingredience: kapusta, uzené tofu, ovesné vločky, trochu tapiokového (nebo jiného) škrobu, sůl, lžíce Tamari sójové omáčky, lahůdkové droždí, pórek, česnek, bylinky podle chuti

Postup přípravy: Kapustu nahrubo pokrájíme a uvaříme v osolené vodě. Čas přípravy zkrátí použití papiňáku. Z mírně vychladlé kapusty vymačkáme přebytečnou vodu a dáme do mixéru s ostatními surovinami. Umixujeme do hladka. Osmažíme do zlatova na pánvi s minimem oleje. Druhou možností je upečení v troubě, ale z pánve jsou mnohem chutnější a připomínají chuť šunky se sýrem.

Pivní dip z hummusu s česnekem

Ingredience: pivo, sójová omáčka Tamari, hummus, česnek, uzená paprika, sůl

Postup přípravy: V misce smícháme pivo se sójovou omáčkou, uzenou paprikou a solí (se solí opatrně, sojová omáčka je již slaná). Vznikne nám základní marináda, kterou můžeme také použít na naložení zeleniny či sójového masa. Marinádu metličkou nebo vidličkou spojíme s předem připraveným hummusem, utřeným česnekem a případně lehce dosolíme. Tento recept se vyznačuje výraznou umami chutí. **Jana Marková**

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Martin Abel, Jana Marková, Jiří Wagner, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2021

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE